

Ifjúságkutatás Pesterzsébeten - 1998

1. Módszertani bevezető

A MONITOR Társadalomkutató Intézet és Módszertani Központ Budapest XX. kerület Önkormányzata megbízásából 1998 októberben egy komplex kutatási program keretén belül vizsgálta a 12-19 éves korosztály problémáit, azok kezelésének kérdéskörét a kerületben. A kutatás során primer adatfelvételeket végeztünk.

A kutatási program két jól elkülöníthető projektből állt. Egy 1300 fős reprezentatív általános és középiskolai mintán kérdőíves adatfelvételt folytattunk le. A program másik elemeként problémafeltáró és megoldó fókuszcsoporthoz szervezése történt az ifjúság problémáival a Polgármesteri Hivatalon belül, illetve külső segítőként foglalkozó szakemberek részvételével.

2. Problémakategóriák

Önkormányzat szervezeti problémái

Az önkormányzat tevékenységével kapcsolatban megfogalmazódott, hogy nincs ifjúságpolitikai koncepció. Nincs gyakorlata a kerületnek az ifjúsági ügyek kezelésében.

Az önkormányzaton belüli problémák közül kiemelték a belső és külső információáramlás nehézségeit. Különösen az ifjúság problémáinak kezelése esetén jelentkezik ez élesen, hiszen szinte minden szakterülethez kapcsolódik, de külön rendezőelvként nem tud megjelenni. Fő problémaként jelölték meg, hogy nem tudnak egymás tevékenységéről, gyakran még az alapvető információkat sem, pedig az együttműködés sok fölösleges energiapazarlást megszüntetne.

Szintén általános probléma az ifjúság ügyeivel foglalkozó szakemberek hiánya, a meglévők folyamatos leterheltsége. A kerület periférikus jellege miatt nehéz jó szakembereket odakötni az egyes intézményekhez.

Általános ügyintézással kapcsolatos probléma, hogy személytelenül kezelik az ügyeket, holott e korosztály problémái jobban igényelnék a személyesebb megközelítést.

Általános megállapítás volt, hogy az önkormányzat nem tudja olyan mértékben finanszírozni intézményeit, hogy azok kielégítő színvonalon működjenek.

A megkérdezettek fiatalok több, mint kétharmada (69 százalék) szégyellt valamit a kerületben, 71 százaléka írt le olyan dolgot, amit hiányol a kerület életéből. A fiatalok többsége által megnevezett, a kerületből egyértelműen hiányzó dolgok elsősorban olyanok, amelyek egy fejlett, rangos kerület mindennapjaihoz hozzátartoznak. Ilyenek többek között a mozi, a színház, a sportlétesítmények, a korosztály számára nagy fontossággal bíró szórakozóhelyek. De természetesen itt is felsorolásra kerültek a környezetet szebbé, otthonosabbá tévő elemek, a szabadidő kulturált eltöltésének hiányzó vagy szűkösen rendelkezésre álló elemei.

Ahhoz, hogy a vizsgált korcsoport tagjai jól érezzék magukat a kerületben, természetesen megvannak a saját elvárásaik az önkormányzat felé. Igaz, hogy csak a megkérdezettek kevesebb, mint fele (44%) adott értékelhető választ, de érdemes ezeket megismerni. Ők fogalmaztak meg valamilyen elvárást, feladatot a helyi hatalom felé saját életük jobbítása érdekében. Legnagyobb gyakorisággal rendezvények szervezését és sportolási lehetőség biztosítását várják el, fontosnak tartották a drog ellenes küzdelmet, az iskolák és a diákok segítségét

Központi intézkedésekből, vagy azok hiányából eredő problémák

Általános érvényű megállapítás volt, hogy az intézmények működésének hatékonyságát alapvetően befolyásolja a megkapott állami támogatás alacsony összege. Ez különösen azoknál az intézményeknél okoz súlyos problémát, ahol nincs vagy kicsi a lehetőség a saját bevétel megteremtésére. Példaként hangzott el, hogy a szociális étkeztetés támogatása az elmúlt önkormányzati ciklusban változatlan maradt.

Minden résztvevő által valamilyen szinten megfogalmazódott, hogy a jogrendszer nem segíti az ifjúsági ügyek hatékony kezelését, mert számos helyen nem egyértelműek, ellentmondásosak vagy csak „a gyakorlatban végrehajthatatlanok” a jogszabályok.

A mentálhigiénés ellátás nem alapellátási kötelezettsége az önkormányzatoknak, szakellátásként viszont a finanszírozás teszi lehetetlenné a működtetését. Ennek következtében ezen a területen nehéz eredményeket elérni.

A gyermek- és diákjogok megvalósulásának nincsenek meg a feltételei. A diákönkormányzatok csak látszat-intézmények. Ugyanakkor az is igaz, hogy a vizsgálatban

részt vevőknek mindössze 8 százaléka kereste fel diák-önkormányzati képviselőjét valamilyen problémával. A diákönkormányzat működésével való elégedettség 59 pont a százfokú skálán. A diákönkormányzatok feladataival kapcsolatban is megoszlottak a vélemények. Jelzésértékű, hogy a kérdezett diákok 42 százaléka egyetlen feladatot sem tudott mondani, nem volt ötlete arra nézve, hogy mivel kellene foglalkoznia egy diákönkormányzatnak. Természetesen elsősorban a diákjogi kérdéseket jelölték meg fő feladatként a válaszadók, de a rendezvény-szervezés és az iskolai gondjainak megoldásában való közreműködés is fontos helyen szerepelt.

Általános társadalmi jelenségek kihatásai

A vizsgált korosztály nagyon fogékony a környezetéből érkező információkra, de ezek feldolgozásában segíteni kell őket. A társadalomban az értékrend felborulása, alapvető emberi értékek hiánya jellemzi a mindennapi életet. Általánossá vált a fiatalok körében is a közömbösség, az önzés. Kevés a perspektíva, és sok az akadályozó tényező a fiatalok előtt. Számos negatív példát láthatnak az érvényesülésre, ami torzítja a társadalomba való beilleszkedésről alkotott elképzelésüket. Ezt a negatív tendenciát támogatják azok az oktatásban kialakult áldemokratikus szerveződések, amelyek a fiatalok értékrendjének torzulását okozzák.

A fiatalok karrierre vonatkozó megítéléseiből kiolvasható, hogy az önmegvalósítást alapvető vezérelvként fogadják el, vallják, hogy saját sorsunk alakulásáért önmagunk vagyunk felelősek. Elfogadják az intézményes célokat és a célok eléréséhez rendelt - olykor kíméletlen - eszközöket egyaránt. A karrier és a boldogulás érdekében nem lehetünk válogatósak, minden lehetőséget meg kell ragadni. A pesterzsébeti diákok realisták, elvetik azt az állítást, hogy az álmok tartják fenn a világot.

A karrier-orientált vélemények ellenére, a tanulók többsége (61 százaléka) úgy véli, hogy az embereknek meg kell tanulniuk, hogy azzal ériék be, ami van. Ez azt jelenti, hogy a karrier számukra addig érdekes, amíg nincs meg a biztos egzisztencia. A diákok többsége nem hisz istenben, nem játszik a vallás fontos szerepet az életükben, ugyanakkor a hit nélküli élet kérdésében megosztottak.

A kerületre az elszegényedés jellemző, a vizsgált korcsoport szülei abba a korosztályba tartoznak, akik még létbiztonságban nőttek fel, nem készültek fel a társadalmi veszélyhelyzetek kezelésére. A szegénységnek nincs hagyománya, ez az élethelyzet a társadalom megítélése szerint szégyellni való. Ugyanakkor a kerületen, de az iskolákon

belül is egyszerre vannak jelen a társadalmi státusz szélsőségei. A fiatalok számára ez negatív mintát hordoz, ami könnyen a deviancia felé fordítja őket. A munkanélküliség Pesterzsébeten is a megoldandó problémák közé tartozik. Az iskolai surveyben megkérdezett fiatalok 77 százalékának nincs a családjában munkanélküli, 17 százaléknak egy fő, 4 százaléknak kettő vagy több munkanélküli van a közvetlen családjában (akikkel együtt lakik).

A felnőtté válás esélye, az önálló élet feltételeinek megteremtése egyre messzebb tolódik. A közbiztonság romlása egyrészt veszélyezteti a fiatalokat, másrészt maguk is aktív részeseivé válnak a bűnelkövetésnek.

Az oktatás intézményrendszerének hiányosságai

Az intézményrendszerrel szemben megfogalmazott általános probléma volt a 14-16 éves tanköteles korú, de továbbtanulni nem akarók elhelyezésének kérdése, különös tekintettel a roma kisebbség esetében. A rendelkezésre álló adminisztratív eszközök nem jelentenek megoldást. A pedagógusok egy része nem akar és nem is tud a sorból kilógó, a halmozottan hátrányos helyzetű, konfliktusokkal küzdő fiatalokkal foglalkozni.

Az iskolai munka egyre inkább teljesítmény-centrikussá válik, neveléssel egyre kevesebbet foglalkoznak, főleg a középiskolákban. Az osztályfőnöki órák komolyabbá tétele lehetne erre egy megoldás.

Az oktatás szerkezetének hiányosságai között kerültek elő a pedagógusokkal kapcsolatos problémák. Ezek nem személyeskedő, hanem sokkal inkább a struktúra elemeinek megváltoztatását igénylő felvetések voltak. A hagyományosan kialakult pedagógus szerepek nem alkalmasak az ifjúság problémáinak kezelésére. A pedagógus egyik fő feladata a minősítés, ez viszont eleve akadályozza, hogy közel kerülhessen a diákokhoz. Azon pedagógusok számára, akik felvállalják az oktatáson kívüli feladatokat is (családpedagógia, szociális munka), hiányoznak a speciális képzések, a korszerű ismeretek. A jelenlegi gyakorlattal ellentétben az oktatási intézmények vezetőinek nem csak a részvételt kellene biztosítani ezeken a képzéseken, hanem az ott szerzett ismeretek gyakorlati megvalósításában is segítséget kellene kapniuk. A pedagógusoknak nincsenek érveik a pozitív példák, értékek szükségességének alátámasztására.

Az iskolák tanulói a legnagyobb elégedettséget a pedagógusok szakmai felkészültségével kapcsolatban fogalmazták meg. Szintén magas egyetértésről számoltak

be az órai számonkérés korrektségének kérdésében és a rossz jegyek kijavításának lehetőségével kapcsolatban. A leginkább elutasított kijelentések pozitív és negatív tartalmat egyaránt jelentenek. Pozitív, hogy nem jellemző a testi fenytés, a lelki terror, a megalázó helyzet, valamint az, hogy a diákok levelét elolvassák a tanárok. Negatívum azonban, hogy az iskolákban a tanulók úgy érzik, hogy tanáraik nem tekintik őket partnernek.

Volt néhány olyan állítás, amelynek megítélése ambivalens volt, például abban a kérdésben, hogy az iskolában a tanárok az oktatás mellett nevelnek-e, a tanárok elismerik-e ha hibát követnek el, továbbá, hogy az iskolában megtanítták-e tanulni a diákokat.

A pesterzsébeti iskolákban folyó oktatási tevékenységgel való elégedettség mértéke a százfokú skálán 67 pont, ami közepes elégedettségnek felel meg. Ennél alacsonyabb, az elégedettségi küszöböt közelítő az iskolák technikai felszereltségével (sportszer, tv, számítógép stb.) való elégedettség, 56 pont.

Az iskola szempontjából nem csak az érdekes, hogy a fiatalok maguk hogyan vélekednek iskolájukról, hanem az is legalább ilyen fontos, hogy a szülők hogyan viszonyulnak az oktatási intézményekhez. A közoktatási törvény 14.§ 2/d. bekezdése előírja, hogy a szülő kötelessége, hogy „rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal”. Ha ez nem lenne leszabályozva, akkor is joggal elvárható magatartás minden felelősségteljesen gondolkodó szülőtől, hogy gyermekek iskolai oktatását, nevelést a pedagógussal való személyes konzultációk segítségével is figyelemmel kísérje. Ennek két intézményesített és az iskolák által bejártott módja van, a szülői értekezlet és a fogadóóra.

A szülői értekezletekre a szülők 79 százaléka gyakran vagy minden alkalommal eljár, 15 százaléka ritkán, 4 százaléka pedig soha nem vesz részt ezeken a tájékoztatókon. Megállapítható, hogy a diákok évfolyamának növekedésével csökken a szülők ilyen irányú aktivitása. Legélesebben a diákok tanulmányi eredménye szegregálja a véleményeket. A közepes tanulmányi eredményű diákok szülei csak ritkán, a legjobban tanulóké minden alkalommal részt vesznek a szülői értekezleten.

A tendenciákat tekintve hasonló a helyzet a fogadóórákat illetően, azzal a különbséggel, hogy a szülők sokkal passzívabbak e kérdésben. A tanulók 56 százaléka úgy vélekedik, hogy szülei soha, vagy csak nagyon ritkán mennek el fogadóórára.

Az ifjúság szabadidő eltöltésének hiányosságai

A vizsgált fiatalok körében a leggyakrabban előforduló szabadidős tevékenység a zenehallgatás, majd sorrendben a tévézés, videózás, valamint a hobbi tevékenység következik. Legritkábban az olvasás, a számítógépezés és a pénzkereső tevékenység fordult elő.

Az iskolákon belül kis mértékben vagy egyáltalán nincs lehetőség szabadidős tevékenységre, szervezett programokra. Láthattuk, hogy a szórakozni járás a szabadidős tevékenysége között a rangsor közepén helyezkedik el, de gyakori tevékenységnek tekintendő. A fiatalok 21 százaléka nagyon gyakran, 26 százalékuk gyakran jár szórakozni és csak 11 százalék nyilatkozott úgy, hogy soha.

A szórakozási lehetőségek között külön vizsgáltuk az erre valamilyen formában lehetőséget kínáló intézményeket és külön bizonyos szórakozási módokat.

A jól működő, széles kört megmozgató ifjúsági szervezetek hiánya is okozza a kulturált szórakozás lehetőségének csekély mértékét. A szabadidő eltöltésének igénye és a területben biztosítható lehetőségek nem esnek mindig egybe.

A szakkörök és sportegyesületek száma az elmúlt években rohamosan csökkent. A legelterjedtebb testedzési mód az otthon, egyénileg végzett mozgás, ezt végzik a legmagasabb arányban naponta és havonta is. Erről a mozgásformáról csak 17 százalék nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem végzi. A második legelterjedtebb sportolási mód az iskolában tanórán kívüli sportolás. Ezzel a lehetőséggel a heti rendszerességgel sportolók 31 százaléka él. Itt már 41 százalék a teljes elutasítás. A vizsgált korcsoport tagjainak 5 százaléka soha, semmilyen formában nem sportol.

Hiányzik a szabadidős tevékenység koordinációja. A törvény a gyermekjóléti szolgálat számára fogalmazza meg feladatként ezek naprakész vezetését és közzétételét, de ők erőforrás hiányában ezt nem tudják megvalósítani.

A család intézményének diszfunkciói

A családok anyagi helyzete romlik, ez előrevetíti, hogy gond lesz a gyermek felnevelése is, de az aránytalanul gazdag családoknál is felmerül ugyanez a probléma, hiszen a jómód megteremtése is elvonja a szülőt a gyermektől.

A család nevelő, felügyelő szerepe még fontosabb lenne, de ez sem működik. Hiányzik az otthoni példa, sok a csellengő, kallódó fiatal. A szülők számára jóval több felvilágosító előadást kellene tartani, ugyanis a gyermeknevelésből egyre inkább hiányzik

a példamutatás, egyre több az intuíció. Az általános társadalmi problémáknál megfogalmazott hiányosság a válsághelyzetek kezelésére a családoknál csapódik le.

A családok sem tekinthetők ifjúságbarátnak, hiszen legtöbbször a szülők sem ismerik fel jól a gyerekek érdekeit. A családnak biztosítania kell az alapvető életlehetőséget a gyerek számára. A családok többsége megtalálja azt a formát, hogy a szülők együtt töltsenek bizonyos időt szüleikkel. Ennek leggyakoribb formája az ünnepek együttes eltöltése, a többi forma körülbelül azonos mértékben jellemző. Általános megállapítás, hogy az életkor előre haladásával ezek az alkalmak ritkulnak.

A családdal kapcsolatos elképzelések fontos mércéje az, hogy a fiatalok mikor akarnak megházasodni és gyermeket vállalni. Arra kértük őket, hogy mondják meg azokat az életkorokat, amikor ezeket a saját szemszögükből a legjobbnak tartanák. A kérdezettek mindössze 6 százaléka mondta, hogy nem akar gyermeket és 7 százalék nem szándékozik megházasodni. A legtöbbször 20 és 25 éves korban, vagy e között kívánnak megházasodni, ez alátámasztja azt a korábbi években megfigyelt országos tendenciát, mely szerint a házasság időpontja egyre későbbre tolódik, alapvetően két okból, a felsőoktatásban történő egyre nagyobb arányú részvétel és az életkezdés nehézségei miatt.

A gyermekvállalás ennél bonyolultabb ügy. Huszonöt éves kor alatt kevesebben szeretnék az első gyermeküket, mint ahányan házasságot kötnének. 24 év az a kor, ahol a házasság és a gyermekvállalás gyakorisági görbéje átfordul, eddig a házasság volt a gyakoribb, ezután a gyermekvállalást említik többen. A két görbe hasonló rajzolata, a csúcspontok azonossága és a metszéspont egyben azt is jelenti, hogy a család életének megtervezésébe, a gyermekvállalásba komolyabban belegondoltak a fiatalok.

A családi élettel kapcsolatos időintervallumokat vizsgálva látszik, hogy a gyermekvállalás időpontja jobban széthúzódik, mint a házasságé, de ez csak a több extrém érték miatt van. A gyermekvállalás tervezett átlagidőpontja (ezeket a bordó vonal jelzi) 24,7 év, míg a házasságé 23,5 év. Az első szexuális kapcsolatról a fiatalok 83 százaléka nyilatkozott, 27 százaléka mondott időpontot, a 56 százalék saját bevallásuk szerint még nem élte át ezt. A szexuális tapasztalatokkal rendelkező fiatalok többségének ez 15-16. életéve körül következett be.

A családok gazdasági helyzetének jellemzője a háztartás felszereltsége is. Az eszközök közül öt olyan volt, amely a legtöbb háztartásban már megtalálható (telefon, színes tévé, automata mosógép, videomagnó, mélyhűtőláda), és három olyan, amelyik (bár

egyre kevésbé) még valamennyire luxuscikknek számít (mobiltelefon, személygépkocsi, számítógép).

A családok gazdasági helyzetét is jelzi, hogy mennyi pénzből gazdálkodnak a fiatalok. A vizsgált sokaságban az átlagos havi „zsebpénz” mértéke 5274 forint volt. Ezt meghaladó összeg felett csak a kérdezettek egynegyede rendelkezik, 3 százalék azok aránya, akiknek nincs önállóan elkölthető pénzük.

Egészségügyi helyzet

Adatfelvételünk szerint a megkérdezettek 13 százaléka gyakran volt az elmúlt egy évben orvosnál, közel kétharmad néhány alkalommal és egynegyedük egyáltalán nem.

A rendszeres dohányosok 16 százaléka gyakran, 55 százaléka néhányszor járt orvosnál. A gyakran orvoshoz járók 18 százaléka rendszeresen dohányzik.

A fiatalok egészségromlásának fontos okozója a korán kialakított egészségtelen életmód. Ebbe tartozik a káros szenvedélyeken kívül az életmódból adódó problémák köre is.

Ezek között első helyen szerepel a helytelen, egészségtelen táplálkozás. Bár a megkérdezettek 60 százaléka azt állítja magáról, hogy naponta háromszor étkezik, és 12 százalék a kétszer, és 1 százalék alatti a csak egyszer étkezők aránya, a mintába került fiatalok egynegyede (27 százalék) saját bevallása szerint is rendszertelenül étkezik.

Dohányzás

A vizsgált minta alapján megállapítható, hogy saját bevallásuk szerint a 13-19 éves korcsoport 15 százaléka rendszeresen, további 15 százaléka alkalmanként dohányzik. A megkérdezettek 39 százaléka nem dohányzik, de már kipróbálta, 31 százalék pedig még nem is próbálta. Ennek az adatnak némileg ellentmond a megkérdezettek egy más helyen adott válasza, mely szerint 84 százalékuk nyilatkozta azt, hogy osztálytársai között van dohányos. A torzítást okozhatja az a korcsoportot jellemző attitűd, amely a dohányzást a felnőtté válás egyik szimbólumaként fogadja el. Ezért saját kortárs csoportjukban azok is dohányosnak vallják magukat, akik esetleg csak kipróbálták, de nem szoktak rá.

Milyen kapcsolatok mutathatók ki a fiatalok és a környezetük dohányzási szokásai között? A rendszeresen dohányzó fiatalok szüleinek 73 százaléka, osztálytársainak 98 százaléka, baráti körük 99 százaléka szintén dohányos. Az ellenpóluson a dohányzást nem

próbálók szüleinek 61, osztálytársainak 73, barátainak 63 százaléka nem dohányzik. A fiatalok dohányzási szokásának kialakulására a baráti kör példája van a legnagyobb hatással és csak ezt követi a család és a szülők.

Egy, a környezetben dohányzókat regisztráló mutatószám segítségével igyekeztünk pontosítani azok körét, akik ki vannak téve a környezet káros hatásának. Az index értéke az előzőekben vizsgált kérdés alapján azt mutatja, hogy az érintett fiatalok körében hányan dohányoznak a környezetben. Ebből látszik, hogy elenyésző azon tanulók aránya, akik dohányfüst mentes környezetben élnek. Ötven százalék felett van azok aránya, akik életük három meghatározó környezetében (család, baráti kör, osztálytársak) is jeleztek dohányosokat.

Alkoholfogyasztás

A vizsgált korosztály deviáns magatartásformáinak másik hagyományos formája az alkoholfogyasztás. A hagyományos kategóriák között a vizsgált sokaság egészen jelentős különbség csak a tömény szeszesital fogyasztásánál tapasztalható. Itt a legmagasabb a még soha nem próbálók aránya és a legkisebb azoké, akik már egyszer próbálták.

A valamely italfajtát rendszeresen fogyasztók aránya 3, az alkalmi fogyasztóké 40 százalék. Az egy fajta alkoholt alkalmanként fogyasztók aránya 16, a kettőt fogyasztóké 13, a mindhárom fajtát ivóké 11 százalék.

Drogok

A rendszeres drogfogyasztók aránya a vizsgált minta alapján 2 százalék, az alkalmi fogyasztóké 8 százalék. A megkérdezettek 13 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem próbálta még, de megfordult a fejében, hogy megteszi és 77 százalék azok aránya, akik teljesen elzárkóznak a drog fogyasztásának gondolatától is.

Ahhoz, hogy a drogfogyasztás mértékét jobban közelíthessük, a mintába került tanulók tágabb ismeretségi körében érdeklődtünk arról, hogy ismernek-e olyan fiatalot, aki fogyaszt kábítószer. A megkérdezettek 53 százaléka tud ilyen fiatalról. A drogfogyasztás területén is meghatározó a közösség szerepe, illetve a korábban bemutatott viselkedésformákhoz való viszonyulás. Akiknek az ismeretségi körében található kábítószer fogyasztó, azok 3 százalékban rendszeres, 14 százalékban alkalmi fogyasztók. Köztük a teljesen elutasítók aránya csak 63 százalék. Akinek a baráti körében van kábítószer-fogyasztó, azok 6 százaléka maga is rendszeres, további 22 százalék pedig

alkalmi kábítószer-fogyasztó. Az ellenkező oldalon, azok között akiknek nincs drogos a baráti körükben 93 százalékban nem is fogyasztanak drogot.

A baráti kör vizsgálatára létrehoztunk egy mutatót, amely a válaszadó baráti körében a rendszeres dohányos és drogfogyasztókat jelöli. Akinél mind a két változó igen választ adott, azokat úgy tekintettük, mint akiknek a baráti köre veszélyes. A rendszeres drogfogyasztók 90 százalékának, az alkalmi fogyasztók 80 százalékának baráti köre tartozik ebbe a kategóriába. Ezen veszélyes vagy inkább veszélyeztetett baráti körök tagjainak 5 százaléka rendszeres, további 22 százaléka alkalmi kábítószer-fogyasztó.

3. Megoldási javaslatok

Vizsgálatunk célja volt, hogy a problémák rendszerezésén túlmenően arról is megkérdezzük a résztvevőket, hogy áttekintve a csoportosított területeket milyen erőforrásokat látnak a kerületben ezen gondok megoldására.

Az erőforrások feltárásánál is az előzőekhez hasonló módszert követtünk. Ezekből a felvetésekből csoportosítások, összevonások után a következő erőforrás-kategória rendszer keletkezett.

Család

A családokban a példamutatás, a felelősségvállalás lenne a legfontosabb feladat, még mielőtt az intézményeknek kellene felvállalni ezt a szerepet. Sok családban a szülőknek is szüksége van a képzésre. A családok számára a válságkezelés technikáit kellene megismertetni.

A családok egy része a bűnözésre használja ki a fiatalok, nem büntethető korú gyermekeket. Ezt a felelősséget a törvény sem határozza meg. A családból nem engedik kikerülni, ez támogatási formát is jelent. A veszélyeztetett gyermekek nem emelhetők ki a családból, később kerülnek annak az intézményhálózatnak a látókörébe, amelyik segíteni tudna. Itt számos jogszabály megváltoztatására lenne szükség.

Intézményi megoldás lehet a szociális gyámság kialakítása, melynek keretében a segélyek szétosztási módjának irányítottságával annak egy része biztosan a gyermek életkörülményeinek javítása érdekében hasznosulna.

Pedagógusok

A pedagógus személye befolyással van a fiatal pályaválasztására, személyiségének alakulására. Ezt maximálisan ki kellene használni. De ehhez vissza kell menni a forráshoz, azaz olyan szakembereket kell képezni, akik nem csak egy-egy területen szakbarbárok, hanem tényleg tudnak a fiatalok lelkével is foglalkozni.

A pedagógusok a jövő meghatározói egy olyan társadalomban, ahol a család szerepe háttérbe szorult. A nevelési folyamatban adódnak konfliktushelyzetek, ezekre a pedagógusokat is fel kell készíteni. Folyamatos képzésre van szükségük.

Iskolán belüli szemléletváltásra van szükség a korosztályhoz való viszony kialakításában. A diákjogok érvényesüléséhez először azok szellemiségét kellene megértetni.

A DADA program mellett vagy helyett minden egészséges életre neveléssel kapcsolatos program lebonyolítása legyen része az iskolai nevelő munkának. Az önkormányzat támogatására lenne szükség.

Az ifjúságvédelmi felelősök körében szemléletváltásra van szükség. Felvetődött, hogy problémát okoz az, hogy az iskola alkalmazottja, vannak példák arra, hogy ez független intézményként működhet.

Jelentős javulás és minőségi munka lenne kialakítható, ha az ifjúsággal foglalkozó szakemberek tevékenysége közelebb kerülne az iskolákhoz, azaz például a pszichológusok, család- és ifjúságvédelemmel foglalkozó szakemberek probléma esetén elérhető közelségben lennének.

A minőségi oktató és egyben a nevelőmunka feltétele lenne a kisebb létszámú osztályok kialakítása.

Önkormányzat

Minden erőforrás a közgyűlés kezében van helyi szinten, bár a normatívák központi meghatározottsága szűk mozgásteret jelöl ki.

A döntéshozók felelősségét kell felébreszteni, aminek egyik módja, hogy a hivatal a rendelkezésére álló szakmai tudás alapján próbálja irányítani az információkat. Ha több pénzt nem is tud adni az önkormányzat, a jelen helyzetben információ szervező, rendszerező funkció felvállalásával is sokat segíthetne a helyzeten. Hiányoznak az ifjúsággal foglalkozó szervezetek, intézmények alapvető jellemzőit összegyűjtő információk, első lépésként ezen lehet változtatni. Az önkormányzat feladata lenne, hogy

az érintett szervezetek képviselőit időről időre összehívja egyeztetésre, hogy kiderüljenek a lehetőségek és a problémák, de ne legyenek párhuzamosságok, illetve az információk ne kallódjanak el. A közös szakmai fórumok segíthetnek feltárni azokat a belső tartalékokat, amelyek a hatékonyabb munkát segítik. Ezt a feladatot az önkormányzatnak kell felvállalnia.

A hivatali dolgozók naprakész szakmai tudásának párosulnia kell a hivatalon belüli fölösleges bürokrácia leépítésével. Folyamatosan karban kell tartani a szakmai tudást.

Mentálhigiénés ismeretátadó tanfolyamok szervezése nagyon fontos, ezen a területen nagyok a hiányok.

Ha rendelkezésre állnak az ifjúság problémáin segíteni tudó és akaró szervezetek és személyek, nagyon fontos, hogy a kapcsolatteremtésnek, a problémák begyűjtésének, a tanácsadásnak legyen egy olyan helyszíne, ahová a fiatalok szívesen elmennek, mert nagyon fontos minden esetben a személyes kontaktus kialakítása.

Rendőrség

A rendőrség bűnmegelőzési osztálya ha kis számban is, de rendelkezik olyan képzett szakemberekkel, akik a pedagógusok jelzései alapján hatékonyabban tudnak segíteni, a problémás családokkal más módon kapcsolatot tartani, aminek eredménye lehet a bűnmegelőzés. Az információáramlás alapvető formáit kell kialakítani a rendőrség, az iskolák és az ifjúsággal foglalkozó intézmények, szakemberek között.

Állam

Végző soron minden intézményi finanszírozást érintő probléma visszavezetődött az államra, hiszen a költségvetési keretek szűkössége meghatározza a működés lehetőségét.

Hasonlóképpen állami feladatvállalást feltételez a jogszabályi környezet ki-, illetve átalakítására vonatkozó minden törekvés, hiszen sok esetben itt nem elegendő a helyi döntéshozói akarat sem.

Ifjúsági szervezetek

A diákönkormányzatoknak az intézmény belső struktúrájának ellenpontozását kell jelentenie, függetlennek kell lennie.

Az ifjúság nagy létszámának szóló programokat nem szervez senki. Klubok, kis közösségek is hiányoznak a lakóhelyen, iskolában. Civil szervezetek, jó szándékú, segítőkész felnőttek tevékenységére lenne szükség.

Korosztály

Nagyon sok kreativitás van a korosztályban, csak sok esetben a „segítők” szemlélet- és megközelítésmódja riasztja őket az együttműködéstől. Vannak helyzetek, amikor partnerként kell őket kezelni, csak ez lehet célravezető. Sokan foglalkoznak velük, de nem próbálják velük együtt megoldani a problémákat. Nem szabad magukra hagyni őket. Meg kell szólítani őket olyan kérdésekkel, amelyek érdeklik őket, és akkor lehet mobilizálni ezt a csoportot. Fontos szerepet játszhatnak a kortárs segítői csoportok a legégetőbb problémák megoldásformáinak kialakításában.